

Beslutningsforslag nr. B 72. Fremsat den 28. januar 1986 af Dorte Bennedsen (S), Ritt Bjerregaard (S), Camre (S), Hjortnæs (S), Erik Holst (S), Tove Lindbo Larsen (S), Henning Nielsen (S) og Løvig Simonsen (S)

Forslag til folketingsbeslutning om bevarelse af Tøndermarsken m.v.

1. Folketinget pålægger miljøministeren inden 1. juni 1986 at rejse fredningssag om bevarelse af Tøndermarsken.

Fredningsforslaget skal indeholde følgende elementer med henblik på en bevarelse af arealet:

- a) Afgræsning af de vedvarende græsarealer og bevandingssystemet i de ydre koge opretholdes.
- b) Beplantning må ikke foretages.
- c) Byggeri må kun ske i forbindelse med eksisterende bebyggelse.
- d) Vidåsystemet skal henligge som vådområde, og den nuværende udnyttelse med af-

græsning og røorskær skal opretholdes.

- e) Fortidsminder registreres og sikres efter naturfredningslovens fortidsmindebestemmelser.
- f) Højer sluse fredes.

2. Endvidere pålægger folketinget regeringen at inddrage det nye åløb mellem Højer sluse og Vidå sluse under de for ferskvand gældende retsregler.

3. Endelig pålægger folketinget miljøministeren at udarbejde en plan for formidling og oplysning om marsken til offentligheden og for løbende overvågning af naturforholdene.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Ved Tøndermarsken forstås det ca. 13.000 ha store marskområde vest for Tønder, omfattende Møgeltønder Kog, Højer Kog, Gl. og Ny Frederikskog, Rudbøl Kog og Margrethe Kog.

Tøndermarskens biologiske værdi er velkendt. Således har EFs fuglebeskyttelsesdirektiv udpeget Tøndermarsken som et af de vigtigste fugleområder i EF, og fredningsstyrelsen har udpeget dele af marsken som »nationalt biologisk interesseområde«.

Men hertil kommer, at Tøndermarsken som det mest velbevarede inddigede marskområde i Europa også efter international målestok har en meget stor kulturhistorisk værdi.

Skal dette kulturhistoriske og biologisk værdifulde område bevares, er det en absolut forudsætning, at dyrkningsmønsteret med afgræsning af vedvarende græsarealer og bevandingssystemer bevares.

Imidlertid viser udviklingen fra 1945 til 1985, at området trues af opdyrkning. Hvor opdyrkingen af græsarealer tidligere havde en størrelsesorden af 1 pct. om året, er den i de senere år steget til 5 pct. årlig.

Dette har medført, at den sidste del af Møgeltønder Kog opdyrkedes i 1985, og at 72 pct. af Rudbøl Kog, 44 pct. af Ny Frederikskog og 19 pct. af Gl. Frederikskog nu er opdyrket.

Dette udviklingsbillede viser, at det er på høje tid, at der gribes ind med fredning, da store kulturelle og biologiske værdier går tabt hvert år.

I forbindelse med udarbejdelse af bevarings- og fredningsplaner for Tøndermarsken bør det undersøges, om staten administrativt og økonomisk skal gå ind i den fremtidige drift af området, herunder specielt i bevaringen af bevandingssystemet i de ydre koge.

Udgifterne i forbindelse med oplysning og formidling til befolkningen bør bæres af det offentlige.

Bemærkninger til forslagets enkelte punkter

Ad 1

Der skal hurtigst muligt nedlægges forbud mod yderligere dræning og omlægning i henhold til § 11 i lov om naturfredning, således at der ikke foretages yderligere dræning og omlægning, mens fredningssagen pågår.

Ad 1 a

Fredningskravet skal omfatte Gl. og Ny Frederikskog samt Rudbøl Kog. For hele Gl. Frederikskog, størstedelen af Ny Frederikskog og den vestlige del af Rudbøl Kog skal kravet være, at området kun må anvendes til afgræsning og høslæt, at omlæg ikke må finde sted, og at arealer, der i dag anvendes til andet end vedvarende græs, inden for en 10-årig periode skal overgå til vedvarende græs, således at der sikres et stort sammenhængende marskområde præget af traditionelle dyrkningsmetoder.

For den østlige del af Rudbøl Kog skal fredningskravet være, at områdets anvendelse og drift ikke må ændres i forhold til i dag, og at bevandingssystemet opretholdes.

Ad 1 b

Et fremtrædende karakteristikon ved marsken er, at denne er uden egentlig træbevoksning, hvilket giver et helt særligt landskabsbillede. Dette bør også sikres fremover – i hvert fald i de ydre koge.

Ad 1 c

I de ydre koge må nybyggeri ikke finde sted. Dog kan tilladelse gives i forbindelse med eksisterende byggeri under hensyntagen til områdets karakteristiske, friske byggestil.

Ad 1 d

Med Vidåsystemet forstås foruden åløbet mellem digerne Rudbøl Sø og Magisterkogen.

Ad 1 e

Området er rigt på kulturminde såsom digelinger, bebyggede og ubebyggede værfter m.v. Samtlige fortidsminder i hele marsken (både ydre og indre koge) skal registreres og deres fortsatte eksistens sikres gennem fredning eller på anden vis.

Ad 1 f

Højer sluse er opført i 1860'erne, og den skal sikres ved fredning efter bygningsfredningsloven.

Ad 2

Åløbet mellem Højer sluse og Vidå sluse bør inddrages under § 3 i lov om ferskvandsfiskeri, og der bør indføres forbud mod alle former for fiskeri, ligesom fysiske hindringer og spærringer bør

fjernes for at sikre vandrefiskenes, specielt snæbelens frie adgang i Vidåen.

Ad 3

Et væsentligt led i en bevarelsesplan for Tøndermarsken er, at oplysning om dette enestående kulturlandskab formidles videre til befolkningen. Som forbillede for dette formidlingsarbejde kan tages det arbejde, som er igangsat af fredningsstyrelsen med Vidå sluse-udstillingen, og det arbejde, der udføres af vadehavssekretariatet i Vester Vedsted.

Endvidere bør offentligheden sikres adgang til området i det omfang, hensynet til fugle- og dyreliv tillader det.

I forbindelse med oplysningsvirksomheden bør det tillige undersøges, om det er muligt at erhverve en marskgård.